

**พฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์
เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี**

**The Behavior of the Elderly to observe the five precepts in Wat Pa Lelai
Temple Community, Suphan Buri Municipality**

พระนภ จิรวุฒโน (พัฒน์พงษ์พิสุทธิ์)

Phra Nop Jirawattano (Pattanapongsapisut)

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Bachelor of Buddhist Studies Program, Major in Buddhism,

Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya

University

E-mail: nop.pattana32@gmail.com

Received: May 31, 2025; Revised: July 04, 2025; Accepted: July 10, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอแนวทางการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 30 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมรักษาเบญจศีล ผู้สูงอายุทุกคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเบญจศีล ว่าเบญจศีลเป็นพื้นฐานของศีลธรรมในพระพุทธศาสนาที่ช่วยกำหนดแนวทางความประพฤติที่ดีเสริมสร้างควมมีวินัย และทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข เป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอย่างมีสติ และสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม เป็นแนวทางที่นำไปสู่การมีจิตใจที่สงบ สามารถปล่อยวางจากความทุกข์ และดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ พบว่า หลักการของเบญจศีลเป็นแนวทางที่ไม่แบ่งแยกเพศ และเป็นหลักธรรมที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง แต่การนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันตามบทบาททางสังคม วัฒนธรรม หรือธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละชุมชน ทั้งนี้เบญจศีลไม่ควรถูกจำกัดเฉพาะผู้สูงอายุ แต่ควรเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับทุกช่วงวัย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม และ 3) การนำเสนอแนว

ทางการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ พบว่า การส่งเสริมการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตควรจัดกิจกรรมที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ด้วยการอบรมธรรมะ ปฏิบัติธรรม และกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในรูปแบบกลุ่มย่อย รวมถึงการจัดทำคู่มือปฏิบัติธรรมสำหรับสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้และนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและเพิ่มความเข้าใจในการปฏิบัติธรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: พฤติกรรม, เบญจศีล, ผู้สูงอายุ, ชุมชนวัดป่าเลไลยก์

Abstract

This research article aims to 1) Study the behavior of the elderly in the Pa Lelai Temple community, Suphan Buri Municipality. 2) Compare the behavior of the elderly in the Pa Lelai Temple community, Suphan Buri Municipality, categorized by personal factors; and 3) propose guidelines for applying the Five Precepts in the daily lives of the elderly in Wat Pa Lelai community, Suphan Buri Municipality. This qualitative research collected data through in-depth interviews with 30 key informants. The research instrument was an interview guide on the behavior of the elderly in the Wat Pa Lelai community. Data analysis employed contextual content analysis.

The research results found that: 1) Behavior of keeping the Five Precepts, all elderly participants understood the Five Precepts as the fundamental moral principles in Buddhism that guide good conduct, enhance discipline, and enable individuals to live peacefully within society. These principles provide a pathway for individuals to live mindfully and to control themselves within moral boundaries, leading to a calm mind, the ability to let go of suffering and live a virtuous life. 2) Comparing the behaviors of the elderly in Wat Pa Lelai community, it was found that the principles of the Five Precepts are gender-neutral and can be practiced equally by everyone, regardless of gender. However, their application in daily life may vary in detail according to social roles, culture or community traditions. The Five Precepts should not be limited to the elderly but should be a guideline for all age groups, at individual, family and societal levels. and 3) presenting guidelines for applying the five precepts in the lifestyle of the elderly in Wat Pa Lelai community, it was found that promoting the application of the five precepts in daily life should involve easy-to-understand and accessible activities such as Dharma training, Dharma practice workshops and small group experience-sharing activities. This also includes preparing Dharma practice manuals for community members to enable participants to learn and effectively apply these principles in their daily life, thereby enhancing direct experience and increasing understanding of Dhamma practice that can be applied in daily life.

Keywords: Behavior, The five precepts, Elderly, Wat Pa Lelai Temple Community.

บทนำ

แม้พระพุทธศาสนาจะมีได้มีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญให้เป็นศาสนาประจำชาติ แต่ก็เป็นที่รู้กันว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือและสืบทอดกันมาช้านาน โดยคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 90 ของประชากรทั้งประเทศ ส่วนอีกร้อยละ 10 นั้น นับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม และศาสนาซิกข์ จะเห็นได้จากการที่พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยล้วนนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่ามีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านความเชื่อ จารีตประเพณี และวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย ล้วนมีรากฐานจากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานบวชที่ถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา และการทำบุญตักบาตรที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน (อนันต์ ศิริวงศ์, 2563: 45)

วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ยังคงผูกพันกับพระพุทธศาสนา เช่น การเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางศาสนา การทำบุญตักบาตร และการรักษาศีล ซึ่งแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธา อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทยยุคปัจจุบันมีแนวโน้มที่พฤติกรรมเหล่านี้ลดลง โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีความเร่งรีบในการดำเนินชีวิต คนไทยจำนวนมากยังคงมองว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ข้อคิดและหลักธรรมที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แต่ก็ยังมีบางส่วนที่มองว่าพระพุทธศาสนาในปัจจุบันเน้นพิธีกรรมมากกว่าการปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นก็ตาม (วิไลวรรณ พงษ์สวัสดิ์, 2564: 112) ในสังคมชนบทของไทยพระพุทธศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งรวมของความรู้และกิจกรรมต่างๆ เช่น การสอนหนังสือแก่เยาวชนในสมัยก่อน การประชุมของชุมชน และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เบญจศีลถือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่กับสังคมพุทธของไทย ซึ่งตัวศีลเองนอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ศีลยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วย ดังนั้น ศีลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมด เท่าที่จะช่วยทำสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปกิจการทั้งหลายของหมู่ชน ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และสภาพแวดล้อมที่ควรจัดได้ ให้มีสภาวะที่เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของชีวิตด้านใน จึงสอดคล้องกับการที่ชีวิตด้านในที่เจริญงอกงามนั้นจะสะท้อนผลดีงามออกมาแก่ชีวิตด้านนอก คือ เหมาะแก่การที่ทุกๆ คนจะพากันปฏิบัติตามหลักศีลสมาธิ ปัญญา โดยเฉพาะจะได้สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญ เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริง พร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใสเบิกบาน ในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2549: 448)

หากมีการพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันนั้น เกิดจากการที่บุคคลไม่ประพฤติตนตามครรลองครองธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การละเว้นจากการรักษาศีล สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ผู้คนในสังคมต่างมุ่งที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต มีภาระความรับผิดชอบทั้งส่วนตัวและครอบครัว ส่งผลให้ไม่มีโอกาสเข้าวัดพัฒนาจิตใจ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเรื่องของเบญจศีลนั้น เป็นศีลพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจอยู่แล้ว แต่ขาดการนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากบางคนมีแนวความคิดว่าการฝึกศีลเพียงเล็กน้อยนั้นมิได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตมากมายนัก โดยลืมนึกไปว่าปัญหาเพียงเล็กน้อยเหล่านั้น หากมีการประพฤติปฏิบัติด้วยความเคยชินแล้วย่อมจะทำให้เกิดปัญหาใหญ่ที่จะตามมาในอนาคต

สำหรับชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด สันนิษฐานว่าน่าจะมีการก่อตั้งชุมชนมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 1724 โดยอ้างอิงจากพงศาวดารเหนือที่กล่าวว่า..พระเจ้ากาแตทรงให้มอญน้อย มาบูรณะวัดป่าเลไลยก์ ภายหลังกปี พ.ศ. 1724 เล็กน้อย หลวงพ่อโตเป็นพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ ศิลปะสมัยอู่ทอง สุพรรณภูมิ (คือประทับนั่งห้อยพระบาท) (จังหวัดสุพรรณบุรี, [ออนไลน์]) ดังนั้น ชุมชนวัดป่าเลไลยก์จึงมีความเป็นไปได้ว่ามีการตั้งรกรากของชุมชนมาก่อนปี พ.ศ. 1724 สำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ในอดีตนั้น มิได้แตกต่างจากชุมชนต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี หรือแม้แต่ในชุมชนชาวพุทธทั่วไป สังเกตได้จากการประเพณีปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมทำบุญตามประเพณีต่างๆ ที่ทางวัดป่าเลไลยก์จัดขึ้น แสดงให้เห็นว่าวัดนั้นยังถือเป็นศูนย์กลางที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวชุมชนวัดป่าฯ ได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากในปัจจุบันสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ความเจริญด้านเทคโนโลยีส่งผลให้พฤติกรรมของผู้คนในสังคมเปลี่ยนไป รวมถึงชาวชุมชนวัดป่าฯ แน่นนอนว่าปัญหาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรมในปัจจุบัน มีหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสงบเรียบร้อยของชุมชน ความประเพณีที่ขัดต่อหลักศีลธรรม โดยเฉพาะหลักเบญจศีล ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่พึงปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความแตกแยกภายในครอบครัว ปัญหาการลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการเสพสื่อในทางที่ไม่ถูกต้อง และเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ เป็นปกติวิสัย โดยขาดการวิเคราะห์ข้อมูลในหลากหลายมิติ และขาดการกระตุ้นหรือการแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องในครอบครัว โดยเฉพาะผู้ปกครองที่ควรปลูกฝังหลักธรรมพื้นฐานให้แก่เด็ก เนื่องจากมีภาระหน้าที่ในการหาเลี้ยงชีพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งประสบปัญหาต่างๆ ไม่ต่างจากชุมชนทั่วไปในสังคมไทย ทั้งนี้ แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับเบญจศีลในระดับชาติ แต่ยังคงขาดการวิจัยที่เฉพาะเจาะจงในระดับชุมชนที่เป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคม โดยผู้วิจัยเล็งเห็นว่าพฤติกรรมในการรักษาศีลนั้นควรเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคล จึงสนใจศึกษาว่าชาวชุมชนวัดป่าเลไลยก์มีพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลในชุมชนของตนอย่างไรบ้าง เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อความ สงบสุขของประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะประเด็นการประพาศตามหลักเบญจศีลของผู้สูงอายุภายในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยคัดเลือกจากผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมกับชุมชนมากกว่า 10 ปี ซึ่งหลักเบญจศีล ประกอบด้วย 1) การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) การงดเว้นจากการลักทรัพย์ 3) การงดเว้นจากการประพาศผิดในกาม 4) การงดเว้นจากการพูดเท็จ และ 5) การงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย โดยศึกษาเอกสารข้อมูลชั้นปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถา เอกสารข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราวิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร ชุมชนวัดป่าเลไลยก์มีประชากรจำนวน 2,182 คน (581 ครัวเรือน) เป็นชาย 1,005 คน หญิง 1,177 คน ผู้สูงอายุ 276 คน เด็กเล็ก 422 คน (สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี, [ออนไลน์]) และมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิจัย จำนวน 30 คน โดยวิธีเจาะจง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลโดยมีรายละเอียดการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรักษาเบญจศีลของประชาชนจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิด โดยการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) สร้างเครื่องมือวิจัย 4) นำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ผู้สอน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข 5) ปรับปรุงแก้ไข 6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จัดเก็บข้อมูล

1.2 ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร เพื่อกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม การรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารประเภทใดที่ส่งผลต่อการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี 2) ปัจจัยใดที่มีผลต่อพฤติกรรม การรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมือง

สุพรรณบุรี และ 3. แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

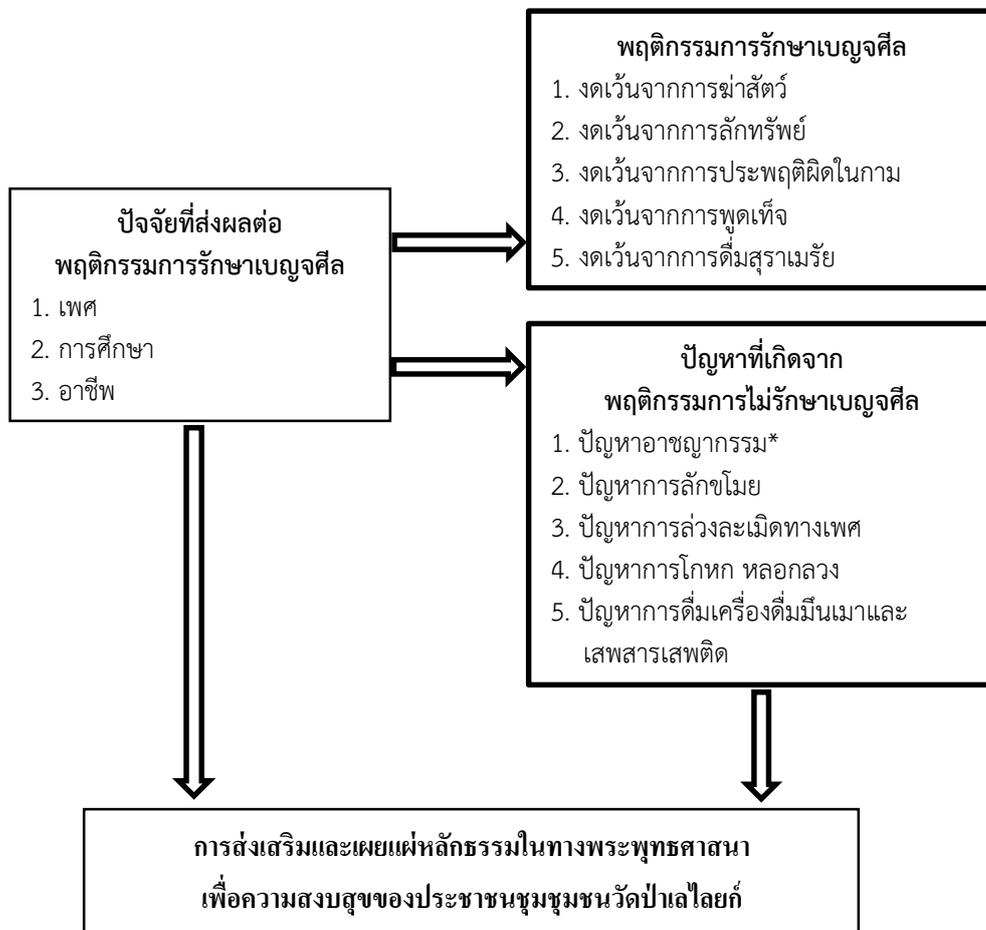
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึกและบันทึกภาพ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมมาได้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง แล้วทำการสรุปเนื้อหาทั้งหมด เพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หมายเหตุ: (*) นอกจากการฆ่าคนตายแล้ว ยังหมายรวมถึงการปล้นทรัพย์ และการข่มขืน ซึ่งในทางกฎหมายจะมีโทษมากกว่าการลักขโมยและการประพฤตินอกใจในกรณีอื่นๆ

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการรักษาเบญจศีล ของผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

พฤติกรรมการรักษาเบญจศีล ของผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ผู้สูงอายุทุกคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเบญจศีลว่า เบญจศีลเป็นพื้นฐานของศีลธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ช่วยกำหนดแนวทางการประพฤติที่ดี เสริมสร้างความมีวินัย และทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข เป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีสติ และสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ช่วยฝึกฝนจิตใจให้มีสติและวินัย เป็นแนวทางที่นำไปสู่การมีจิตใจที่สงบ สามารถปล่อยวางจากความทุกข์ และดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้บุคคลมีคุณธรรมและความเป็นมนุษย์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตด้วยความสุจริตและความถูกต้อง

โดยการปฏิบัติตามเบญจศีลมีประโยชน์ต่อชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีในหลายด้าน ได้แก่ 1) เสริมสร้างความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามเบญจศีลช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยให้เกิดความสงบในจิตใจ ทำให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบและลดปัญหาความขัดแย้ง 2) ส่งเสริมความสามัคคีและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน การปฏิบัติตามเบญจศีล ช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้จักดูแลและช่วยเหลือกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในสังคม ทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตร เป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น 3) ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างสังคมที่สงบสุข การมีศีลธรรมในชุมชนช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล ส่งเสริมความเมตตาและการให้อภัย ทำให้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ทำให้วัดและชุมชนมีความเป็นระเบียบและสมาชิกมีจิตใจที่สงบ ซึ่งทุกคนมองว่าการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ไม่ควรถูกจำกัดเฉพาะผู้สูงอายุ แต่ควรเป็นแนวทางสำหรับทุกช่วงวัย เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความดี ความสงบในจิตใจ และส่งเสริมความสามัคคีในสังคม การนำเบญจศีลไปปฏิบัติช่วยให้เกิดจริยธรรมที่เหมาะสมกับทุกคน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทำให้เกิดความเจริญและความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรมให้กับคนรุ่นใหม่ ช่วยให้พวกเขาเติบโตขึ้นอย่างมีหลักธรรมและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า การปฏิบัติตามเบญจศีลจึงไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงกิจกรรมของผู้สูงอายุ แต่ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับทุกคน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีจริยธรรมร่วมกัน

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

เปรียบเทียบพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี สามารถสรุปได้ว่า หลักการของเบญจศีล เป็นแนวทางที่ไม่แบ่งแยกเพศ และเป็นหลักธรรมที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ต่างมีความรับผิดชอบในการรักษาจริยธรรมและวินัยในตนเอง อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ตามบทบาททางสังคม วัฒนธรรม หรือธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละชุมชน นอกจากนี้ เบญจศีลไม่ควรถูกจำกัดเฉพาะผู้สูงอายุ แต่ควรเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับทุกช่วงวัย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม รวมถึงภายในวัดที่มีทั้งพระภิกษุผู้มีสมณศักดิ์และสมาชิกวัดทั่วไป แม้ว่าผู้สูงอายุอาจมี

ประสบการณ์ชีวิตที่ลึกซึ้งกว่าและสามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นได้ แต่เบญจศีลก็เป็นหลักธรรมที่ทุกคนควรยึดถือและนำไปใช้เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีคุณธรรมร่วมกัน

การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลควรเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก เนื่องจากการฝึกฝนจริยธรรมตั้งแต่เยาว์วัยจะช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้เด็กๆ เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่มีนิสัยดี มีความเข้าใจในหลักธรรมและสามารถใช้ชีวิตด้วยความมีสติและจริยธรรมในอนาคต การปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่เด็กจึงเป็นการเสริมสร้างนิสัยที่ดีและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและการสร้างความสุขในอนาคต

3. การนำเสนอแนวทางการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

แนวทางการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี สรุปได้ว่า การส่งเสริมการนำเบญจศีลไปใช้ในการดำเนินชีวิตควรจัดกิจกรรมที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ เช่น การอบรมธรรมะ ปฏิบัติธรรม (Workshop) และกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในรูปแบบกลุ่มย่อย รวมถึงการจัดทำคู่มือปฏิบัติธรรมสำหรับสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้และนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและเพิ่มความเข้าใจในการปฏิบัติธรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ผลลัพธ์ของพฤติกรรมกรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี สามารถสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลลัพธ์ของพฤติกรรมกรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

เบญจศีล	ผลลัพธ์ต่อจิตใจ	ผลลัพธ์ต่อชุมชน
1. งดเว้นจากการฆ่าสัตว์	1. มีจิตใจเมตตากรุณา อ่อนโยน	1. ลดความรุนแรงและการทำร้ายกันในชุมชน
2. งดเว้นจากการลักทรัพย์	2. ทำให้เกิดความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่	2. ลดปัญหาอาชญากรรม
3. งดเว้นจากการประทุษร้ายในกาม	3. ควบคุมจิตใจตนเองได้ดี จิตใจมั่นคงขึ้น	3. ลดปัญหาความแตกแยกในครอบครัวและชุมชน
4. งดเว้นจากการพูดเท็จ	4. เกิดความสบายใจ มีความน่าเชื่อถือ	4. ลดการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จในชุมชน
5. งดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย	5. มีความมั่นคงทางใจ ไม่หลงลืม	5. ลดอุบัติเหตุและเศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของเบญจศีลในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร” ในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยให้ความสำคัญต่อศีลข้อ 3 และ ข้อที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ศีลข้อ 4 และข้อที่ 1 จากการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขพบว่า ปัญหาการปฏิบัติตามศีลข้อ 1 เนื่องจากไม่มีทางเลือกในการเลี้ยงชีพ จึงมีการฆ่าสัตว์นำมาทำอาหารเลี้ยงชีพ ปัญหาของศีลข้อที่ 2 คือ ความยากจนหาทางเอาตัวรอดจึงทำผิด แก้ด้วยการให้ชดเชยจิตใจแต่ด้วยเด็กด้วยการใช้ธรรมะ ปัญหาของศีลข้อที่ 3 คือ การขาดจิตสำนึกไม่รู้จักพอ ทางแก้ คือ ปลุกจิตสำนึก ให้นึกถึงปัญหาที่จะตามมา ปัญหาของศีลข้อที่ 4 คือ การพูดเท็จเพื่อเอาตัวรอดจนเป็นนิสัย แก้ไขด้วยการเข้มงวดทางวัฒนธรรมด้านภาษา และข้อที่ 5 คือ การดื่มสุราในงานเทศกาลต่างๆ ทำให้ขาดสติ แก้ไขด้วยการรณรงค์ให้รู้จักพิษภัยของสุรา

2. ผลของงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ยังสามารถอภิปรายได้ในหลายมุมมองที่สำคัญ ดังนี้

1) การเข้าใจเบญจศีลและประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์มีความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับเบญจศีล ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา โดยเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างจิตใจที่สงบและการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม การปฏิบัติตามเบญจศีลทำให้เกิดผลดีในระดับบุคคลและชุมชน เช่น การเพิ่มความมีระเบียบวินัย การลดปัญหาความขัดแย้ง และการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ การปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ยังเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนจิตใจให้มีสติและสมาธิ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและคุณค่าต่อสังคม สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (2539) กล่าวถึงการที่ศีลเป็นพื้นฐานของการฝึกฝนจิตใจ และเบญจศีลก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถมีชีวิตที่มีระเบียบวินัย สามารถควบคุมตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข โดยการปฏิบัติศีลจะช่วยเสริมสร้างจิตใจให้มีสติและความมีคุณธรรม

2) ผลกระทบเชิงสังคม การปฏิบัติตามเบญจศีลช่วยสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความเข้าใจซึ่งกันและกันในชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามศีลธรรมให้กับคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ยังมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและปราศจากความขัดแย้ง สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546) อธิบายว่าเบญจศีลไม่เพียงแต่เป็นการฝึกฝนตัวเองเพื่อให้มีความสงบในใจเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีในชุมชนที่ใช้หลักศีลธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

3) การเปรียบเทียบพฤติกรรมรักษาเบญจศีล งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า เบญจศีลเป็นหลักธรรมที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยไม่แบ่งแยกเพศและวัย แม้จะมีความแตกต่างในรูปแบบการปฏิบัติในบางกรณี เช่น การมีบทบาทที่แตกต่างกันในสังคมหรือชุมชน แต่หลักการของเบญจศีลถือว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญสำหรับทุกคนทั้งในระดับบุคคลและชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า การฝึกฝนจริยธรรมตั้งแต่เด็กๆ เป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงให้กับเยาวชนในอนาคต สอดคล้องกับ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน)

(2538) กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักศีลในทุกเพศและวัย โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้สูงอายุ การฝึกฝนเบญจศีลตั้งแต่เยาว์วัยจะเป็นการสร้างนิสัยดีและเสริมสร้างคุณธรรมในสังคม

4) แนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติตามเบญจศีล จากการศึกษาวิจัยยังได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติตามเบญจศีลในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ โดยการจัดกิจกรรมที่มีความเข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ เช่น การอบรมธรรมะ การจัดเวิร์กช็อปการปฏิบัติธรรม หรือการจัดกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุและสมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ธนิต อยู่โพธิ์ (2539) อธิบายถึงการส่งเสริมการปฏิบัติศีล โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมจากประสบการณ์ตรง เช่น การอบรมธรรมะ ปฏิบัติธรรม (Workshop) ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในชุมชนเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

แม้ผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์จะเข้าใจในหลักของเบญจศีล แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมในสังคมเมือง ส่งผลให้การปฏิบัติตามเบญจศีลในบางข้อยังไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในชุมชนวัดป่าเลไลยก์ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี” ทำให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาว่า ได้เข้าใจในเรื่องเบญจศีลมากขึ้น และนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริงและอย่างถูกต้อง เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การประพฤติประพฤติดชอบทางกาย วาจา และใจให้เกิดความซื่อสัตย์ สุจริต และส่งผลให้พฤติกรรมของบุคคลผู้มีศีล มีความเมตตา กรุณา อ่อนโยน นุ่มนวล และนำเคารพและนำเลื่อมใส และการแสดงออกมาทางด้านพฤติกรรม เป็นลักษณะของบุคลิกภาพที่ดีงาม และแสดงออกมาทางกาย วาจา และใจ อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดเสน่ห์อยู่ในตัว ทำให้พฤติกรรมทางกายและใจ ที่แสดงออกมาทางสังคมย่อมเกิดสันติภาพสงบสุข ซึ่งหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเกี่ยวกับพฤติกรรมรักษาเบญจศีลภายในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดความสงบสุขอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้

1) ควรศึกษาพฤติกรรมรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุในที่อื่นๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรีว่ามีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรจากการวิจัยในครั้งนี้

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับเบญจศีลที่ใช้ในชีวิตประจำวัน พร้อมจัดโครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเบญจศีลให้ทราบถึง องค์ประกอบ อานิสงส์ โทษ และผลกรรมของการละเมิดเบญจศีล ฝึกสอนวิปัสสนากรรมฐานขั้นต้น ให้กับประชาชนในหลากหลายพื้นที่ ที่มีลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกัน

3) ควรศึกษาพฤติกรรมของการรักษาเบญจศีลของผู้สูงอายุ ว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดที่ส่งผลต่อการรักษาเบญจศีล เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหายั่งยืน

4) ควรศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมรักษาเบญจศีลของประชากรที่มีอายุที่แตกต่างกันว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

5. ควรศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อด้านพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยเน้นหลักธรรมอื่นๆ ที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดสุพรรณบุรี. วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://ww1.suphanburi.go.th/travel/detail/1/data.html> [10 ธันวาคม 2567].
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2539). *อานิสงส์ศีล 5*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ทาน ศีล ภาวนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. (2554). *ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2538). *ความจริงที่ต้องเข้าใจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาภูมิบาลราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี. *ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนวัดป่าเลไลยก์*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.suphancity.go.th/chum16.html> [10 ธันวาคม 2567].
- อนันต์ ศิริวงศ์. (2563). *พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตไทยในอดีต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.